

BUDA-PESTA

29 Febr. st. v.
12 Mart. st. n.

Va eși duminică.

Redact.: strad'a Kavas nr. 1.

Nr. 9.

ANULU XII.

1876.

Pretulu pe unu anu 10 fl.

Pentru Romani'a 2 galbeni.

Popórele Daciei înainte de colonisarea română.

III.

Considerațiuni asupra migrațiilor arice spre Europa.

Din clasificarea etnică ne-am putut convinge despre aceea, ce studiile geologice, ethnologice, lingvistice și arheologice au constatat că nedubitat, că genul omenesc a avut léganul prunciei sale mai întâiu în acea redicatură a pământului, care a esit mai curundu peste undele oceanului, și prin clim'a sa a fost mai aptă pentru germinarea lumii viie, adică muntii Himalai'a (Iman, Ararat etc.)

De aci. de la tiermii Indului, am vediat latindu-se familiile semitice spre Asia mica și Africa septentrională și famili'a Arica către Europ'a, éra Chamitii séu rasele colorite, în celelalte direcțiuni ale pământului. Acésta latire a lor a fost cu atât'a mai naturală și mai înlesnită circumstărilor geologice de pe atunci, cu cât vedem, că muntii himalaici forméza unu nodu, care și-intinde ramurile sale că punte trecătoare peste dificultățile esundărilor pe siesurile mai inferioare în toate direcțiunile pământului.

Despre occidente avem redicatur'a Arica cu ramur'a muntilor Taurici până la strimțórea Bosforului. Caten'a taurică se ramurește mai departe spre sud prin muntii Sirici și

Arabici, până în Africa; éra spre nordu atâtu prin mijlocirea Alpilor Caucasici între marea Négra și Caspică, câtu și prin a redicaturilor turkestanice până la Urali, tocmai asiá cá și spre nordu în legatură cu Himalaia muntii Altaici până la strimțórea Beringu cu insulele aleutice, cari facu trecerea la America, éra spre sud muntii peninsulelor indice și ai Archipelagului indicu că trecătoare spre Australia și Polinesia.

Dar noi sè lasăm pe aceste, și sè ni întórcem atențiunea în direcțiunea Europei, și în specialu a Daciei.

Din deductiunea ethnografică am vediat în specialu, — că famili'a indo-europeană a immigrat în Europa în două secțiuni séu vitie, dintre cari cea celto-italo-thracică, cu ceva amestecatură semitică, sosindu de către meridiu ocupă sudulu; éra cea germano-letto-slavă, temperată ceva cu elemente uralo-altaice, scoborindu de către nord-ostulu Asiei — se asediă în nordulu Europei; ambele despartite prin caten'a muntilor carpato-hircinico-alpici, până la Rinu.

Cadiendu acum pozițiunea geografică a Daciei strimțórite între marea négra, Dunare și Carpați, tocmai la mijloculu grupelor ethnice din Europa, e evidentu, că cestiunea: la care din aceste grupe se adnumera popórele

dacice înainte de colonizarea romana? nu e tocmai lesne de deslegatu.

Resolvirea acestei probleme atârna mai antâiu de la lamurirea cestiunii : că pe unde a fostu mai posibil si mai probabile primele imigratiuni, pornite de la Indu spre tienuturile aceste? si ce ductu au trebuitu aceste sè iea?

Acestei cestiuni pòte că i-ar mai stá in cale obiectiunea previei întrebări : déca Europa intr'adeveru si-a câstigatu prim'a colonizare numai din directiunea sud-orientala? — Déca vomu considerá observatiunile geologilor, din a caroru cercetári resulta d. e. că óre-candu colonnele erculice au fostu imbinate, legandu tiermii mauretani cu cei iberici; că Italia si Sicilia si Utica formau unu istmu de trecere din Africa spre Europa; că sorgentii Nilului in muntii etiopici — numiti ai lunei — tocmai asiá de calificati au pututu fi spre germinarea genului omenescu, că si sorgentii himalaici etc.; mai departe, că fretulu marinu la Bosforu se substituiá mai nainte printr'unu istmu tracicu; că prin urmare pontulu erá cu multu mai innaltu si latitu peste siesurile dimise ale Daciei orientale si a Rusiei de astadi meridionale, pana in regiunea marei Caspice si a lacului Oxianu, impreunandu-se la olalta; si că muntii Emului cu ai Carpatiloru fiindu legati la cataractele portii de feru de astadi, cá o stavila opriau Dunarea spre a formá peste tóta planiti'a Ungariei de asta-di o mare intréga¹⁾; in fine că dupa taiarea Carpatiloru prin Dunare, si scurgerea masei cei mari din planiti'a Ungariei in pontulu euxinu; si dupa apesarea acestoru ape impreunate a supra istmului de la Bosforu si Hellespentu si spargerea acestora spre a se resturná din nou ap'a cea innalta a pontului spre marea mediterana, acést'a inundata si reversata pana si peste desiértulu Zaharei trebui sè-si caute efluculu parte prin spargerea istmului de la colonnele lui Hercule in Oceanulu Atlanticu, parte prin sinulu arabicu in Oceanulu indicu, care sinu numai prin nomolirea Nilului se inchise si scurgerea apei superflue a marei mediterane se inchise éra si legá Africa de Asia, s. a. s. a. apoi obiectiunea pusa se vede a fi plausibila, pentru că dupa atari presupositiuni n'a fostu cu neputintia, cá

1) Nu e neposibilu, că Istru — mai nainte de a sparge cataractele de la Carpati — formandu unu lacu pe siesurile Ungariei de astadi, sè fi avutu din acest'a o scursóre spre marea adriatica. D'aceia traditiunea, că Istru curge in dóue mări, d'aceia si numirea peninsulei istriane. Strabo 52. 57.

Europ'a sè primésca o parte a primiloru sci locuitori si din alte directiuni, spre esemplu din partile interne ale Africei.

Dara nici noi, nici altii mai intielepti decâtu noi, nu voru mai puté ajunge cu cercetările aceste pana in intunereculu timpului aceleuia, pe candu dieii elementelor, Joie cu fulgerile si tresnetele, Neptunu cu valurile mâriloru, Vulcanu cu mitrelessele vulcanice, Eolu cu masinele pneumatice etc. se luptau între sine orbesce, cá si candu aru fi avutu d'a deslegá cestiunea activitatii si passivitatiei Romaniloru din Ardealu — rumpendu si zdremtiurindu pamentulu in tóte partile fara de mila, si — din lips'a gazetelor — nelasandu alte insemnări a faptelor sale, decâtu hieroglif'a cea mare a suprafatiei pamentului, spre a carei descifrare si-spargu capulu bietii geologi de astadi.²⁾

²⁾ Geologii impartu formatiunea pamentului in patru període principale, sub-impartite in mai multe speciale. Noi, restingandu-ne la formatiunile generale, observámu :

I) cá prim'a formatiune se datéza de candu pamentulu cá globu ardiatoriu, si-a formatu din scrumul arsu prim'a cógia plutitória pe materi'a ardiatória — analogu cu formarea ghiatiei pe apa. Pe scórti'a ast'a s'a desvoltatu primele plante crescátorie fórté iute si desu, din care s'a formatu carbunii negri de pétra;

II) acésta crusta a pamentului spargéandu-se prin expansiunea focului din centrulu pamentului (dupa analogi'a oului candu cóce si spargéandu scóte albulu) a scosu materia nóua pe fati'a pamentului, care amestecandu-se cu cea d'antâiu, a datu formatiunea a dóu'a, peste care pe langa plante au inceputu a se formá si animalele tériitórie cu sange rece, precum melcii, scoicele si alte amfibie;

III) spargéandu-se si scórti'a a dóu'a a pamentului au esitu din pamentu materii nóue, cari de ce a fostu scórti'a mai grósa, d'aceea au-si eruptu mai cu vehementia, formandu muntii cei innalti, numiti Alpi. D'a supra acestei scórtie, unde aflámu carbunii de pétra bruni, pe langa animalele cu sange rece, se ivescu cele cu sange rosiiu caldu, prin urmare si omulu, a caruia urme se afla la unu locu cu mamutul, elefantulu anticu, bou-urulu, apoi leulu, hyen'a, ursulu etc. anticu, cari deja au disparutu, lasandu dupa sine numai speciile mai nóue;

IV) a patr'a formatiune e cea mai nóua, sub impartita : a) in diluviala, despre care scriu si traditiunile biblice (Noe), egyptene si grece (Decaleon), chinezese, americane s. a.; in periodulu acest'a cade migratiunea ethnica, numita arica, — iafeta — semita si chanista; b) in aluviala, adeca schimbările ce curgu si in fati'a nóstra, incependu de la migratiunea ghiatiei, care a adusu bolovani eratici din nordulu polaru, pana in Alpii Europei mijlocii, si de la lavinele Alpiloru, pana la spelaturile prin plóia a muntiloru si déluriloru si gramadirea pamentului spelatu peste siesuri si la delt'a riuiloru celoru mari. Mai adauga

Trebue sè ne marginimu asiá dara la er'a ultimei stabilisàri geologice si ethnice, între marginile cunoscintieloru umane. Èra in câtu putemu reflectá si la revolutiunile elementarie a suprafetiei pamentului, apoi aceste numai ne voru intári in convictiunile nóstre, cà prim'a immigratiune ethnica in Europ'a n'a pututu fi alt'a mai firésca si mai corespundietória caractereloru gintiloru cunoscute in Europa, decâtu calea ce a luatu viti'a sudeuropeana, celto-italo-tracica pe puntea cea naturala a catenei si a ramurilor muntiloru taurici, legati prin trecători'a strimtóreloru de la Bosforu si Hellespontu, cu caten'a ulterióra a muntiloru emici, carpatici, hircimici, alpici etc. spre occidentele europeanu. Renumitulu ethnologu mai nou O. Peschel (Völkerkunde, Leipzig 1874) fórte nimeritu demustra, cà prim'a descalecare a familiei indo-europeue a fostu in peninsul'a tracica, între Proponte si fluviulu Nestus (Carasu.)

A dóu'a immigratiune, adeca a vitiei nord-europene, cá una ce a avutu o cale mai incunjiuratória pe d'a supra lacuriloru euxine, caspice si oxiane, a trebuitu sè sosésca mai tardtu in Europ'a.

In fine dupa inaintarea artii nautice ³⁾ sosira d'a lungulu marei mediterane si prin strimtórea gibraltarica pe marginea atlantica coloniele litorale ale pheniciloru, greciloru etc.

D'ací putemu trage consecinti'a ulterióra, cà de ce aflámu o ginte ajunsa pe continentulu europeanu mai afundu spre occidente, d'aceea a si trebuitu sè fia intratu mai timpuriu in Europ'a, — si de ce aflámu vr'una din ele mai tare remasa spre oriente, d'aceea periodulu immigratiunii sale trebue consideratu mai inardiatu.

Asiá gintile celtice, cá mai inaintate spre occidentele sudicu, sunt d'a se luá cá cele mai vechi, cele tracice, cá cele mai tardie immigrári in sudulu Europei. Asemene in nordulu Europei elementele germane sunt d'a se considerá avantgard'a, era cele scythice cá cele din urma in occidentele nordicu, cá ariergard'a immigratiuniloru nordice. Fatia cu aceste miscári ethnice in generalu, esceptiunile speciale, prin urmare si cestiunea, déca a mai esistatu

si eruptiunile vulcanice, si redicarea séu cufundarea reciproca a măriiloru si a continenteloru, — éta totu cause de schimbári geologice, — pe cari Moise le imparte in siepte dile.

³⁾ Sesostriis in Egyptu a intinsu cu espeditiunea sa pana in Thracia, (Herodot II. 102). Naco a inardiatu Lybi'a cu corabieii. (Herodot IV. 42.)

si din alte parti, d. e. din internulu Africeii, séu din alte parti miscári, improporári sporadice, nu mai potu fi luate in vr'o ponderósa consideratiune. Ele — déca au esistatu — sunt perdue pentru istoria, si pentru sistem'a ethnica moderna. Singuru coloniele phenicice si grece, pe ambii tiermuri ai marei mediterane si ai marei atlantice se potu luá in consideratiune pararela inse inversa, asiá, cà de ce ele au inaintatu mai departe spre vestu-nordulu Europei, d'aceea sunt d'a se privi cá mai tardie.

Dupa ce prin aceste amu datu o schitia generala a miscárilor si a primeloru asiediaminte ethnice a primitiveloru ginti europene, sè ne restringemu si mai tare la terenulu nostru, cautandu mai antáiu d'a aflá in specialu, cà cari au fostu popórele invecinate Daciei? — pentru cà numai asiá vomu puté mai lesne aflá marginile, si prin aceste a intrá in internulu ei.

In acésta privintia suntemu si mai norocosii, pentru cà de ací inainte ne intimpina si date ceva mai positive, precum sunt cantecele epice ale lui Homeru, ⁴⁾ care pe langa tradițiunile mithice despre caletoríele cele aventurose ale lui Hercule, Theseu, Iason, Orpheu, Ullysse, din mileniulu I si II dinainte de er'a crestina etc. ni-a lasatu multe date geografice si ethnice din giurulu Thraciei. Herodot, ⁵⁾ parintele istoriei, care vinindu insu-si la fati'a locului pana la gurele Istrului, ni-a lasatu in cele nóue muse ale sale, pe langa datele geografico-ethnice, ce imple intervalulu timpului de la Homeru pana in seclulu V inainte de Cristosu, o descriere fórte pretiósa a popóreloru thracice si scythice. In fine geografía lui Strabo, ⁶⁾ care, traindu la inceputulu erei crestine, resume si suplinesce in câtu-va si pe scriitorii de acésta specialitate dinaintea lui — inse mare parte perdue — si de aceea ni face cu multu mai mari serviciu, decâtu pré-superficialulu Ptolomeu geografulu. ⁷⁾ Alte date auxiliare ⁸⁾ le vomu citá la locurile speciale.

⁴⁾ Homeru, care traindu cam pe la inceputulu secl. XI. inainte de Cr. a scrisu poemele mithologice: Illias si Odiseea s. a.

⁵⁾ Herodot din Halicarnassu, 484—408 a. C., a scrisu cele nóue muse despre espeditiunea lui Dariu.

⁶⁾ Strabo din Amaseia in Pontu, nascutu inainte si mortu la an. 24 d. C., a scrisu vestit'a sa geografica.

⁷⁾ Ptolomeu geografulu din Alexandria a traitu la inceputulu secl. II d. Cr.

⁸⁾ D. e. Ovidu nascutu la 43 n. Cr., mortu in esiliu la Tomi, ni-a lasatu in elegiile sale multe date speciale despre popórele de la gur'a Dunarei.

In descrierea gintiloru invecinate Daciei vomu incepe de la acele, despre cari se presupune, séu sunt urme cà au intratu mai antâiu in Europ'a, adeca de la *celti*; apoi vomu trece la acele, cari urmandu acestora, le-au impinsu mai incolo despre partea nordica *scythii*, éra despre meridie *thracii*.

(Va urmá)

V i s u l u.

Sórele resare, resaritu-i para,
Ventulu printre frundie sufla tainicu linu;
Ér prin crengi tufóse canta filomel'a
Unu cantu de jelire, de-unu adancu suspinu...

De pe stanca curge undulandu dulci siópte
Riuletii 'n'vale si murmura linu;
Oh! elu intielege trist'a mea oftare,
Murmuru-i me 'ntréba de-alu meu doru si chinu:

„Intielegu, iubite, de ce gemi acuma,
Tu in asta lume inca n'ai iubit!
Càci atunci viéti'a ar fi pentru tine
Unu raiu de placere, dar nemarginitu.

Séu póte ti-pare lumea ticalósa,
C'ai perdutu unu sufletu gingasiu ce-ai iubit;
Si de-aceea geme inim'a ta juna,
De-aceea versu lacrimi cà ai suferitu?“

„,„Draga riuletie, tie ti-voiu spune,
Cà ce-a fostu in lume dulce si frumosu,
Ce-a fostu multu mai mandru de câtu mandrulu
sóre;

De câtu bland'a lun'a si mai luminos;

Fraged'a mea dina, mandr'a mea iubita,
Nu mai este astadi pe acestu pamentu;
Ea s'a dusu d'ace, a sburatu la ceriuri,
Si-a lasatu in lume numai — unu mormentu.““

Riulu curge tainicu murmurandu in vale,
Cantulu filomelei, éta a 'necetatu,
Sórele s'ascunde dupa-unu noru de cétia, —
Eu tresaru din somnu-mi, càci am — fostu visatu.

Dar vai mie, visulu meu a fostu aevea,
A fostu adeverulu, ceea ce-am visatu.
Càci in diori de diua dulcea mea iubita
S'a dusu pentru vécuri, la ceriu a sburatu...

E. d'Albon.

Caletoria de pe pamentu in luna.

— Dupa JULES VERNE. —

(Urmare.)

Déca ochiulu atentu, dintre aceste optu-spre-diece milióne de stele, ar fi indreptatu a-tentiunea sa in deosebi spre aceea, (care este

un'a dintre cele mai modeste si mai palide, dóra de alu patrале rangu intre cealalte,) careia noi — a supra celoralalte — cá si unui centru alu micului nostru sistemu de lume, i dícemu *Sóre*: la acésta unica stea ar fi pututu sè studieze tóte fazele, cari i-ar fi infatisiatu dupa olalta ordinea formatiunii lumi intregi.

Ar fi pututu vedé sórele, in form'a sa de gaz compusu inca din particele miscatórie si inca necontopite, dar deja invêrtindu-se in giurulu ossiei sale, in processulu consolidării. Cum s'a contopitu mai tare si i s'a micioratu periferi'a, cu atâtu acésta invêrtire a devenitu mai repede; pana ce a sositu unu momentu, in care in urmarea acestei invêrtiri repede, putea respingátoria de la centru a câstigatu preponderantia a supra puterii de consolidare atragátorie in centru.

Atunce o aparintia nóua ar fi suprinsu ochirea scrutatoriului. Particelele din giurulu equatorului, cari se invêtescu mai iute, respinse prin puterea numita, cá piétr'a aruncata de prascia, aru fi formatu in giurulu sórelui niste anele cu unu punctu centralu, de cari si astadi vedemu in pregiurulu lui Saturnu; si aceste anele s'au intorsu necontentu in giurulu particeloru corpului centralu, care se consolidà din ce in ce mai tare; pana candu frante, devenira niste planete in giurulu sórelui, cari se intorcu si in giurulu lor.

Déca acuma ochiulu atentu ar fi sacrificatu a-tentiune acestoru planete, — ar fi vediu, cà si la aceste se repetiescu totu acele aparintie, pe cari mai nainte, le-a vediu pe-trecându-se la sóre. Consolidarea planeteloru si invêrtirea lor repede, in fine a produsu planete secundarie si lune.

Si astu-felu de la atomu la particea, de la globurelulu de negura, la stéu'a centrala, de la stéu'a centrala la sóre, de la sóre la planete, de la planete la luna — totu acele-si legi au condusu diferitele epoche ale formatiunii lumi.

Sórele e unu punctu disparentu in infinitulu lumi steleloru, si prin origine sa e incatenata de lumea negurósa a calei laptelui, din care forméza o particea cu intregulu sistemu solaru, ce i apartine. Centrulu acestui sistemu, de si in proportiune cu lumea calei laptelui e fórte micu, dar totusi giganticu in lumea sa propria. Mass'a lui e de patru-spre-diece sute de mii de ori (mai de unu milionu si jumetate de ori) mai mare decâtu a pamentului. In giurulu lui se invertiescu siepte planete: Mercuriu, Vinere, Pamentulu, Marte, Joie, Sa-

turnu, Uran Neptunu, ma între Marte si Joie mai ratecesce unu roiu întregu de corpuri, dóra ruinele planetei a nóu'a; tóte aceste se defacura, prin invêrtirea sa, din corpulu lui, si prin puterea atragerii lui sunt legate de elu cá prin o sfara, in vecii veciloru.

Unele dintre aceste planete lantiuite de sóre asemenea tinu de frêu prin puterea atragerii lorú érași niste luni. Scimu, cá Uranu are optu luni, Saturnu asemenea optu, Joie patru, Neptunu trei. Pamentulu inca are un'a: stéu'a blanda a noptiloru nóstre — propriamente asiá numit'a *Luna*, unde a petrunde a fostu acuma indresnéti'a dorintia a Americaniloru.

Stéu'a noptii, prin apropiarea ei relativa si prin fati'a ei mare, chiar asiá a atrasu atentiunea locuitoriloru cu minte alu pamentului, alu ómeniloru, cá insu-si sórele. Inse pe candu a privi in sóre e obositoriu si orbitoriu, lun'a permite scrutatoriului a contemplá fati'a ei si se supune cu placere esaminării comóde.

Popórele vechi ale pamentului nutriau unu deosebitu respectu pentru stéu'a acést'a, care erá considerata cá simbolulu dieitiei de castitate feciorésca. Egiptienii o numiau Isis, fenicienii Astarte. Grecii o stimau cá pe fiic'a lui Joie si Latona; Romanii o numiau Diana; si *din amorulu* fantasticu alu dieitiei caste, pentru pamenténulu Endumion, aceste popóre nisuiu a-si esplicá schimbarea lucirii sale, care in intervalu de o luna totu-de-una se repetiesce, si precum toti scimu, aceste schimbári se numescu: luna nóua, octavulu primu, patrariulu primu, octavulu alu doile, luna plina, octavulu alu treile, patrariulu din urma, octavulu din urma (séu scaderea lunei).

Inse ori cátu de multe fabule, cari de cari mai frumóse, aveau betranii despre luna; cu atátu mai putinu cunosceau ei insusirile naturale si calitatea astronomica a ei.

Cu tóte aceste, trebuie sè recunóscemu, cá unii invetiati, mai multu cá din intemplantare, decátu pe bas'a scrutării lorú nemijlocite, au descoperitu unele insusiri particulare ale esistintiei sale, pe cari sciinti'a si de atunce le-a confirmatu.

Astu-felu Thales din Milet, la anulu 460 inainte de nascerea lui Cristosu, a desvoltatu acea parere a sa, cá lun'a de la sóre si-capeta lumin'a. Aristarchus din Samos a esplicatu bine schimbările lucirii sale. Beroses din Khaldéa a bagatu de séma, cá invêrtirea ei in giurulu ossiei sale proprie e tocmai egala cu timpulu invêrtirii sale in giurulu pamentului, si

din acestu incidentu elu a esplicatu, cá din ce cauza vedemu totu aceea-si fatia a lunei. Si in sfirsitu Hipparchus, cu dóue sute de ani inaintea lui Cristosu, a observatu si unele irregularitati ale miscării lunei.

Aceste descoperiri vechi au folositu fórte multu celoru urmatórie. Ptolomeu, in secolulu alu doile, si arabulu Abul-Wefa in alu diecele, au întregitu observatiunile lui Hipparchus in privinti'a irregularitatii in invêrtirea lunei, causata prin atragerea sórelui. In secolulu alu cinci-spre-diecele Kopernik, si in alu siese-spre-diecele Tycho de Brache in sfirsitu au stabilitu cu deseversire întregulu sistemu de viétia astronomica a lunei.

Inse calitatea ei naturala inca si atunce a remasu cu totul necunoscuta. Numai Galilei a inceputu a esplicá unele aparintie de lumina si umbra ivite pe suprafati'a lunei, si a nume din acelu faptu constatatu de dinsulu, cá pe suprafati'a lunei sunt munti, a caroru naltíme de mijlocu elu le-a apretiuitu la 4500 de stêngeni, inse astronomulu Hevélius din Danczig a redusu acésta naltíme la 2300 de stêngeni, éra Riccioli a urcatu-o de nou la 7000.

Herschel, la finea secolului alu optu-spre-diecele, inarmatu cu tubulu seu giganticu, a constatatu mesurári mai precise. Pana candu innaltimea unoru piscuri s'a calculatu de catra elu la 1900 de stêngeni, pe cele mai mici le-a apretiuitu numai la 400.

Inse si Herschel s'a insielatu, si astronomii mai noi, mai alesu Beer si Maedeler, au indreptatu si datele lui. Acesti din urma au facutu o charta fórte precisa a lunei, au mesuratu muntii ei, constataru la olalta cam 2000 de puncte de innaltíme, si conformu lorú — cele mai innalte siese piscuri sunt mai susu de 2600 stêngeni, éra dóue-dieci si dóue mai susu de 2400. Celu mai innaltu piscu întrece cu 3800 de stêngeni partile netede ale suprafetiei pamentului.

Aceste scrutári mai stricte din ce in ce au facutu mai cunoscuta lumei fati'a lunei. S'a constatatu, cá mare parte a muntiloru sei sunt craterelu unoru vulcani arsi. S'a adevéritu, din lips'a frangerii radielorú steleloru cari trecu pe langa ea, cá lun'a séu nu are aeru in giuru de sine séu acel'a e fórte putinu. Déca nu are aeru, nici apa ru póte sè aiba. Deci déca are producte si locuitori: aceia trebuie sè poséda unu organismu de totu deosebitu de alu productelorú si ómeniloru pamentesci, cari fara apa si fara aeru nu potú sè traiésca.

Scrutările continuate cu niste instrumente

totu mai perfecte au precisatu nu numai mesurile geometrice, marimea, estinderea, periferi'a etc. a lunei, inse au tinsu a petrunde si in insustrile ei naturale. Asiá s'a esperiatu, cà la lun'a plina, fati'a lunei in anumite locuri e vargata crucisiu curmedisiu cu linie albe, — si cà totu aceste linie la patrarele lunei se vedu albe. S'a descoperitu apoi, cà aceste linie sunt niste brezde late si adance, cari se intnescu la craterele vulcaniloru si au o lungime de 10—100 de stēgeni. Sunt óre aceste sian-tiurile unoru riuri secate? — nu se póte scí. Inse astfelu de puncte nehotarite au remasu inca multe in sciinti'a de a cunósce lun'a; amicii nostri americani au crediutu a puté decide tóte aceste pe bas'a nemijlocitei loru esperintie.

V.

Comissiunea lucra.

Din momentulu in care epistol'a sciintifica a directorului de la observatoriulu astronomicu din Cambridge s'a publicatu in diuariele si revistele din America de sud, interesarea a devenitu totu mai mare si mai generala in privinti'a intreprinderii clubului tunariloru.

Atentiunea publica s'a concentratu a supra lunei. Organele sciintifice au usatu de oca-siune, spre a publicá articoli in stilu poporalu despre tóte, câte sciinti'a pan'acuma a stabilitu despre luna. Au spusu ele, cum s'a calculatu departarea lunei de pamentu, prin parallaxisa, adeca prin acelu anghiu, care se forméza la luna, déca de la cele dóue capete ale ossiei pamentului (din dóue puncte opuse ale pamentului) tragemu dóue linie drepte spre punctulu centralu alu lunei; cum se invētesce lun'a de odata in giurulu ossiei sale si in giurulu pamentului, si aceste dóue miscări cum convinu totu in acela-si timp, in urmarea careia aceea-si fatia a lunei totu-de-una e intórsa catra pamentu, ér cealalta nici odata nu se vede; cum urméza patrarele schimbacióse ale lunei in mesur'a aceea in care sórele luminéza mai multu séu mai putínu séu nici decátu latura intórsa catra pamentu a lunei.

Publiculu americanu a avutu oca-siune sè cetésca tóte aceste si multe altele, pe cari cetitoriulu le gasesce in carti astronomice scrise in stilu poporalu, in sute de variatiuni, din incidentulu intreprinderii clubului tunariloru, si astu-felu nici unu cetitoriu de diuarie nu s'a pututu plange, cà nu i s'a comunicatu tóte despre luna, si nici unulu n'a remasu in intunerecu, ci si-a cástigatu nu numai cunoscin-

tiele elementare, ci pana la unu punctu órecare si sciintifice.

E bine, cu câtu atentiunea si curiositatea fatia de acésta intreprindere a fostu mai incordata, cu atát'a colonelulu Barbicane si socii lui aveau acuma sè se apuce mai seriosu de lucru, respectivu de realizare.

Tesele directorului de la observatoriulu astronomicu desbatau din punctu de vedere astronomicu cestiunea caletoríei in luna; problem'a colonelului Barbicane si a sociloru sei erá d'a traduce acést'a in realitate.

Prim'a afacere fu : a decide form'a, materi'a, marimea, constructiunea glontiuului. Lunguretiu séu rotundu? Din plumbu, feru séu din alta compositiune metalica?

T. I. Maston cerú cuventulu. Elú sustinú, cà trebue sè se faca unu glontiu rotundu. Si vorbi cu multu focu despre avantiagiulu acestei forme. Insu-si Creatoriulu a facutu planetele in forma rotunda. Dupa elu, glontiuulu rotundu e cea mai perfecta creatiune a mintii si manei omenesci, care de si in privinti'a iutímii nu póte emulá cu planetele, nici cu lucórea si electricitatea loru, dar e simbolulu si personificatoriulu repediunii pamentesci.

— Sè luàm de exemplu — esclamá elu cu entusiasmu — unu modestu glontiu de dóuedieci si patru de pundi! De si acesta se ~~miscu~~ cu optu sute de mii de ori mai incetu decátu electricitatea, si de siese-dieci de ori mai incetu decátu pamentulu in calea sa in giurulu sórelui: totusi — candu ese din tunu — intrece repediunea tonului (si celu ce a auditu bubuitulu tunului, acel'a nu se mai póte teme de glontiu), inaintéza dóue sute de singi in o secunda, siese mile mici intr'unu minutu, 360 in o óra, 8640 in o di, adeca atát'a, câtu este unu punctu aequatoricu alu pamentului, in invērtirea in giurulu ossiei sale; si intr'unu anu 3.155,760 de mile.

— Asiá dara, — incheiá T. I. Maston vorbirea sa, — in decursu de 11 díle ar sosí in luna; in decursu de doi-spre-diece ani in sóre, si in 360 de ani in Neptun, punctulu estremu alu sistemului nostru solaru. Vedeti ce póte unu modestu glontiu de dóuedieci si patru de pundi! Dar inca déca amu multiplicá de dóuedieci de ori iutímea lui, si l'amu porní cu o repediune de o mila geografica in o secunda! Ceea ce nu este cu totulu imposibilu. Ah! glontiu sublimu! Speru, cà acolo susu ai fi intimpinatu cu respectulu datoritu solului pamentului!

(Va urmá.)

RANELE NATIUNII.

— Romanu, de IOSIFU VULCANU. —

(Urmare)

Si aceste lacrimi vorbira mai elocentu decâtu ori ce cuvinte in florilate. Ele avura unu efectu mai mare, decâtu ori ce oratoriá maestrita. Lacrimelile aceste petrunsera in adanculu animei lui Stefanu, si stêrnira acolo remuscarea cea mai cumplita.

Emotiunea intr'atât'a lu-cuprinse, încâtu erá p'ací sê planga si elu. Dar totusi se stapani si, tinendu pe Aurora, sê nu cadia, i dise in tonu dulce si môle :

— Liniscesce-te, iubit'a mea, liniscesce-te !

Inse Aurora nu audi aceste cuvinte. In vârtejulu unei desperatiuni infiorátorie, ea par cá nu mai sciea nimica ce se intemplá in giurulu ei. Nu vedea, nu audiea, nu simtiea nimica.

Ea totu plangea amaru si durerosu . . .

Stefanu o conduse la divanu, si dins'a — fara sê scia — ocupá locu. Dinsulu siediu langa ea.

— Scump'a mea Aurora, — incepù éراسi elu, — dar pentru ce plangi ?

— Plangu fericirea mea, care a muritu, — respunse ea in tonu desperatu.

— A muritu ! — respunse Stefanu, fortiandu-si unu aeru de mirare.

— Da, a muritu ! Dar ce te miri ! Tu scii acésta bine. Tu ai fostu ucigatoriulu ei.

— Eu ? Nu te intielegu. Vorbesce, ce s'a intemplatu !

— Oh ! De unde sê ieu putere a-ti povestí tóte ? !

— Intaresce-te, draga ! Crede-me, cá de siguru este vr'o neintielegere la mijlocu, si nimicu altu ceva. Eu sum nevinovatu. Dar spune-mi, ce te-a indemnatu la acésta acusa ?

— E bine, de si lacrimelile me nepadescu, voi încercá totusi sê vorbescu. Dupa ce ai plecatu de la noi mai pe urma ; tat'a m'a chiamatu pe mine si pe mam'a in odai'a sa, si acolo ni-a impartesitu, cá între mine si între tine s'a deschisu unu abisu adancu, care ne desparte pentru totu-de-una, cáci nu este chipu de a-lu puté trece.

— Abisu ?

— Si cá autorulu acelui abisu esti tu.

— Dar cum ?

— Asiá, cá nu mai esti celu ce ai fostu : Romanulu de modelu, ci unu renegatu ticalosu ; unu omu, care ti-ai vendutu consciinti'a, caracterulu si onórea ; si cá dinsulu nu-si va maritá odata cu capulu fic'a sa dupa unu astfelu de omu.

— Asiá a disu ?

— Asiá dieu ! Si a mai adausu, cá numai decâtu sê-ti tramitemu a casa anelulu de credintia, si sê desfacemu totu ce s'a intemplatu pan'acuma.

Stefanu numai se uita inaintea sa spre pamentu, fara sê póta dice unu cuvintu.

Auror'a continuá :

— Inse mam'a l'a rogatu, sê nu ne grabimu asiá tare, ci sê mai asteptámu câte-va dile. Pan'atunce dóra éراسi se va puté complaná caus'a.

— Si-apoi ce a respunsu tat'a ?

— La inceputu nici n'a voitu sê audia de asiá ceva. A disu, cá tu primindu in contra lui candidatur'a, ai devenitu celu mai mare dusmanu nu numai

alu causei nationale, ci si alu lui, si cá, prin urmare, dinsulu nu póte sê-si deschidia sinulu pentru unu astfelu de omu. Mai tardiu inse rugárilile mamei si ale mele avura acelu resultatu, — cá dinsulu se invoí a amaná terminulu pentru retramiterea anelulu de credintia.

— Gracia Domnului !

— Dar ni-a adausu, cá déca tu vei primí defenitivu acea fatala candidatura, numai decâtu ti-va retramite anelulu. Intr'aceea a aflatu, cá conferinti'a, care avea sê te propuna pe tine, se va tiné adi. Eu si mam'a viniramu aice, cá sê ne informámu despre resultatu. Cum amu sositu, indata am tramisu la tine, sê aflu déca esti a casa séu te-ai dusu la acea conferinti'a ? Aveam sperantia, cá vei fi a casa. Mi-placea a crede, cá nu te-ai dusu, pentru cá anim'a mea nu te putea crede asiá de petatu, cu ce colori negre mi-te-a descrisu tat'a. Si sperandu, ma crediendu acést'a, mi-facem planuri frumóse relative la fericirea mea. Mi-intipuiám momentulu, in care neplacerea de acuma va disparé si se va adevérí, cá totulu au fostu o nentielegere, unu escesu de entusiasmu, tu si tat'a ve veti imbratisiá, si fericirea se va incubá éراسi in mijlooulu nostru.

— Asiá va si fi, scump'a mea !

— Nu credu, cáci m'am amagitu. Servitoriulu tramisu la locuinti'a ta s'a rentorsu cu sarbed'a in sciintiare, cá tu ai plecatu inca de eri la conferinti'a electorala din . . .

— Asiá este.

— Nu-ti potu descrie neliniscea si durerea mea. Mfi si mfi de idei tulburate trecura prin mintea mea. Odata te vedeam, proclamatu de candidat, innaltiatu de catra poporu, adusu in triumfu in contra parintelui meu, carele cade cu anima franta. Si ani u'a mea sangerá. De alta-data inse mi-pareai despretiundu popularitatea maestrita, si refusandu ori ce candidatura, conservandu-ti numai stim'a parintelui meu si amorului miresei tale. Si ast'a me incantá, me fericia.

— Asiá vorbesci cá unu angeru.

— Prin astu-felu de torture spirituale trecu diu'a. Siedeam totu la ferésta, sê te vediu candu te vei rentórce. In fine te vediu. Anim'a mea incepù sê palpitate cu atât'a focu, in cátu me cuprinse o cutremurare puternica. Voiám sê tramitu pe cine-va la tine, sê te întrebe, ce s'a intemplatu la acea conferinti'a ? Primitu-ai candidatur'a séu ba ? Inse n'aveam paciintia sê asteptu rentórcerea lui. Neliniscirea indoiósa m'ar fi omoritu. Uitai dara regulele stabilite de viét'i'a sociala, si nepasandu-mi de ceea ce va dice lumea, m'am furisiatu de langa mam'a, si am alergatu aice la tine, sê vorbescu cu tine gura de gura, si sê-mi spunu insu-ti ce ai facutu, ce ai decisu !

— Unu sacrificiu atátu de mare numai amorulu teu a pututu sê-lu aduca.

— Oh ! ce n'asiu sacrificá eu pentru amorulu meu, numai sê sciu déca me iubesci !

— Si eu te iubescu !

— Oh ! asiá dara eu capetu curagiu, cáci tu de siguru ai decisu asiá, cá sê nu se periclíteze amorulu nostru.

— Da, da !

— Déca ai respinsu candidatur'a, parintele meu va revocá condemnarea ta si noi vomu fi fericiti ; de cumva inse dóra ai alunecat u a i te opune, ai si sapatu mormentulu meu.

— Sè speràmu rezultatulu celu mai bunu!

— Dar, cá sè-lu potu sperá spune-mi ce ai decisu?

— Nu te spariá, draga Aurora! Totu ee am facutu, am intreprinsu in interessulu fericirii nóstre. Am voitu sè punu unu temeiu solidu pentru vítoriuulu nostru, sè fimu si mai fericiti, sè avemu amendoi unu rolu mai mare in viétia.

— Va sè dica?

— Am primitu!

Aurora sarì de pe divanu iute cá fulgerulu, si standu inaintea lui Stefanu, lu-intrebà inca odata:

— Ai primitu?

— Da.

Si ea, cá si candu ar fi cadiutu pe ea unu munte, cadiu éراسi pe divanu, si nu fu in stare sè gráiesca nici unu cuventu.

— Inainte de a primí, — reluà vorb'a Stefanu, — a decursu o lupta mare in internulu meu. Inse am cumpenitu bine tóte, si in sfirsítu am decisu sè primescu. Si am primitu, precum ti-am disu, in interessulu nostru, pentru cá ajungéndu deputatu, mi se va oferí o cariera, care ni va produce la amendoi mai multe advantage decâtu carier'a mea de acuma.

— Inse ce folosu de acele advantage, déca ele pentru fericirea nóstra voru fi unu mormentu? Ce folosu de tóte prospectele tale, déca parintele meu le va nimici indata prin hotarirea sa resoluta, d'a nu-si dá consimtiementulu seu la legatur'a nóstra conjugala?!

— Nu crede, iubita Aurora, ast'a. La inceputu i va paré reu, cá tocmai eu m'am opusu lui; inse in urma va uitá tóte, si va binecuventá cu bucuria casatori'a nóstra! Asiá dara noi nu vomu avé alta durere, decâtu cá realisarea fericirii nóstre se va amaná pe unu timpu scurtu; dar apoi vomu fi recompensati deplinu prin aceea, cá fericirea nóstra va fi cu atátu mai pretiósá.

— Te insieli, déca credi, cá ast'a se va puté intemplá asiá.

— Ba nu! Eu sum convinsu despre ast'a.

— Asiá dara tu nu cunosci inca pe parintele meu. Elu prefere a-si sacrificá ori ce interessu, chiar si viétia, pentru sustinerea principiiloru sale.

— Viétia — da, ar sacrificá-o; inse nu si ceea ce unui parinte i este si mai scumpa decâtu inasí viétia lui: fericirea ficei sale. Pentru acést'a si dinsulu va renunciá la principiulu seu. Fii convinsa!

— Dar eu nu voiu fi in stare a suportá impresiunile unui traiu sgomotosu, ce l'asiu avé pan'atunce. Asiu murí de sute de ori.

— Spera in mine, si te 'ntaresce!

Auror'a tacú unu momentu, apoi dise cu focu:

— Nu, nu! Eu nu voiu fi capabila a suportá o astu-felu de stare indoiósá. Stefané, iubesci-me inca asiá cum m'ai iubitú la inceputu?

— Ce intrebare!?

— Curiósá, asiá dara? Dar, sè vedi, eu trebuie sè scíu ast'a siguru.

— Apoi nu o scíi?

— Nu. Tocmai de aceea vreu s'o scíu. Déca me iubesci cu sinceritate si adevératu, vei satisface ultim'a mea rugare, incercarea mea din urma; déca inse amorulu teu s'a stinsu, tu mi-o vei refusá.

— Ce felu de rugare séu incercare este aceea?

— Mai antáiu sè-mi respondi la intrebarea mea: iubesci-me séu ba?

In momentulu acést'a Stefanu si-aduse a minte de serat'a baronésca, de tóte scenele petrecute in internulu seu sub decursulu aceleia, de Irma cea frumoása si incantatória, care i-a facutu o impressiune atátu de mare.

Apoi facú o comparatiune intre aceea si intre mirés'a lui. Irma, ce e dreptu, i pareá mai frumoása, dar totu odata si mai picanta, si in câtu-va chiar respingatória; éra Aurora, de si nu atátu de frumoása, i se infatísia totusi mai placuta, mai simpatica si mai iubitória.

Usioratu in sufletulu seu prin acésta consta tare, dinsulu respunse cu anima liniscita:

— Te iubescu, scump'a mea Aurora, si te voiu iubí totu-de-una!

— Acuma dara sum liniscita, fiindu sigura cá vei impliní rugarea mea.

— Bucurosu, numai sè potu.

— Numai de la tine stérna.

— Asiá dara ti-o promitu inainte.

— E bine, éta rugarea mea: refusa candidatur'a!

Stefanu tresari. La ast'a elu nu gândi.

In primulu momentu dinsulu nu fu in stare a graí nici unu cuventu. Si fiindu cá tacea, Aurora lu-intrebà de nou:

— Refusá-vei? Oh! spune-mi, cá nu o vei primí, si noi vomu deviní indata fericiti! Refusa mandatulu, si in septeman'a vítória amorulu nostru va fi binecuventatu inaintea altarului. Nu dorescu eu unu rolu mai distinsu in viétia, nu vreu sè *stralucescu*: me multiamescu cu modest'a nóstra positiune sociala, numai tu sè fii alu meu, numai sè fii fericita.

Asiá de frumosu se rugá ea, fati'a ei esprimá atát'a gele, ochii-i denunciau o durere asiá de intima, incátu ar fi petrunsu chiar si o anima de pétra.

Si totusi Stefanu remase rece.

Pe candu dins'a vorbiá cu atát'a elocintia, in memori'a lui se ivi éراسi figur'a Irmei. De asta-data inse aceea nu-i mai pareá atátu de picanta, ingâmfata si respingatória; din contra i se presintá mai imposanta, mai maestetica si mai cuceritória.

Comparata aceea acuma cu Auror'a, vescedita de impressiunile unei dureri mari, de siguru avea multa preferintia si facea, cá lacrimele acesteia sè n'aiba asiá mare efectu.

Amorulu lui pentru Auror'a, din care tocmai in minutulu trecutu erupse o flacara, pare cá se stinse pe unu momentu.

Imbarbatatu de figur'a seducatória a Irmei, elu si-intari anim'a si respunse:

— Me iérta, scumpa, inse nu potu sè facu acést'a.

Serman'a Aurora mai cá lesiná. La atát'a recé-la ea nu se asteptá. Perdiendu tóte ilusiunile sale, ea se simtiea fiinti'a cea mai nefericita pe pamentu.

— Nu? — repeti ea.

— Mi-este cu neputintia, — respunse elu.

— Ast'a ti-i vorb'a cea din urma?

— Durere, nu póte sè fia alt'a.

— E bine, eu am voitu sè facu tóte, cá sè te impacu cu parintele meu. Inse incercarea mea n'a reesitu. Ast'a a fostu cea din urma. Noi in viétia dara nu ne vomu mai vedé, nu vomu mai vorbí la olalta, nu...

— Aurora!

— Te oprescu a me mai numi astu-felu! Am fostu órba; am crediutu, cà me iubesci; dar acuma mi-am recapatatu lumin'a ochiloru, si vediu, cà totulu a fostu numai o amagire, si cà nici odata nu m'ai iubit!

— Dar asculta-me!

— Nu mai avemu ce sè vorbimu la olalta. Nu mai potu sè stau in acèsta odaia, càci nu mai am locu aice. Totu ce-ti mai ceru este, sè contezu la cavalerismulu dtale si sè me petreci pana la otelu, càci este séra!

Si dupa aceste vorbe ea plecà. Dinsulu si-luà iute peleri'a si i urmà.

Pe candu dinsii esira din casa, tocmai atunce trecura inaintea casei de peste drumu doi barbati. Aceia vedindu pe Aurora esindu cu Stefanu, si-disera de odata:

— Èn uita-te!

Dinsii erau Semmiházy si Ugorkafay.

Inse Auror'a nu-i observà, ea erà ocupata cu luptele din internulu seu.

Nici Stefanu nu se uità intr'acolo.

Cei doi unguni stetera locului, si privira dupa ei, murmurandu niste observatiuni fórte picante.

Stefanu si Aurora nu graira pe cale nici unu cuventu. Numai sosindu la pórtã, i dise dins'a:

— Sè fii fericitu, si vina acusi la — mormentulu meu!

IX.

Amicii buni.

Stefanu tóta nóptea nu durmi.

Internulu lui deveni aren'a unei lupte din cele mai cumplite. Si in decursulu aceleia mai cà si-perdù mintile.

Cuvintele Aurei, pronunciate in momentulu despartirii, i facura impressiunea cea mai adanca.

Elu scià, cà dins'a e sentimentalã, cà are multa inclinatiune spre melancolia; prin urmare dara se teme de pericolulu celu mai mare.

Si fiindu cà autorulu acelei nenorociri avea sè fia dinsulu, consciinti'a lu-acusá.

Indesiertu nisuiá a o linisci, cà nu se va intemplá nici o nenorocire, cà Albinescu in sfrisitu va cede, si ei voru fi fericiti. Nici elu nu mai credea acést'a.

Si nici nu-i pareã asiã reu — pentru sine. Inse-daru nisuiá a-si silí unu amoru sinceru, curatu, precum a nutritu mai de multu; in urma trebui sè se convinga, cà nu o mai iubescu cu acel'a-si focu, ma dóra nici nu o mai iubescu.

Elu dara nu se putea teme de nici o nefericire — pentru persón'a sa, nici in casulu, déca Auror'a nu va fi a lui; ma dóra atunce dinsulu ar puté scapá de o nenorocire mare, càci a te cununá cu una pe care nu o iubesci, de siguru e o mare nenorocire.

Ma acèsta ar produce pentru elu chiar fericire, càci s'ar puté insotí cu alt'a, pe care va fi in stare s'o iubésca mai multu, care i va oferí mai multe avantaje.

Si elu gândi la Irma...

Si tresari.

— Ah! fugiti, idei nebune! — esclamá elu. — Dómne unde am ratecitu!

Apoi adause:

— Pentru mine dara acèsta despartire n'ar fi asiã fatalã! Inse ce ar patí serman'a si bland'a mea Aurora, care atátu de adancu me iubescu, si care va vestedi, déca nu va puté fi a mea!? Ce va fi de Auror'a?

Acèsta idea lu-torturá, nu vítoriulu seu propriu, càci acést'a nu-i pareã atátu de norosu. Elu si-ar gasí destule mirese; inse Auror'a nu va primí pe nici unu mire, càci dins'a nu este in stare sè uite. Ea dara, chiar si casulu déca suferintiele nu-i voru stinge viéti'a, va fi inse totusi nefericita.

Stefanu, carele pana 'n momintele aceste apartinea inca ómeniloru de anima si nu erà de totu coruptu, nu puté sè supórte cu nepasare acèsta remunscare a consciintiei sale.

Elu scià, cà datorí'a lui este d'a impedecá din tóte puterile nefericirea Aurei. Si erà decisu, cà chiar si cu jertfirea propriei sale fericiri o va mântui.

— Voiu aduce totu sacrificiulu putinciosu, — incheiã dinsulu, — dar nu potu a renuciã la candidatura, càci mi-am angagiatu deja onórea.

Dicèndu aceste se scolà din patu, se imbracà si voi sè iésa la preambulare, sè mérga la otelu a vedé, déca Aurora si mama-sa se mai afla inca acolo?

Inse tocmai candu voi sè iésa, usi'a se deschise si intrà Cimbrudanu.

— Iérta-me, cà te conturbu asiã de timpuriu, — dise acel'a, — inse m'am temutu, cà vei merge de a casa, si nu voiu puté vorbí cu tine.

— Ai ceva lucru grabnicu?

— Da.

— Ce?

— Frate Stefane, scii bine, cà de multu mi s'a facutu uritu de starea notarialã. Am multu de lucru, respundiabilitate mare. Asiu dorí unu postu, sè traiescu mai comodu si dóra si plat'a sè-mi fia mai mare.

— Dumnedieu, sè-ti ajute!

— Multiam dtale. Dar nu e de ajunsu atát'a. Trebuie sè me ajutati si voi, amicii mei.

— Bucurosu. Dar ce potu eu sè-ti facu?

— Fórte multu. Tu scii bine, cà la congregatiunea vítória se va alege pentru cerculu nostru unu jude administrativu. Ungurii mi-au promis, cà voru dá voturile lor pentru mine; dar mi-au spus, sè vorbescu si cu tine, carele cá fitoriu deputatu si acuma candidatu generalu, ai mare iniriure a supra Romaniloru. Deci me rogu si de tine, sè me spriginesci si sè recomandi si partidei romane acést'a.

— Bucurosu frate, déca n'ai alta cerere.

— N'am.

Cine-va batù la usia. Conversatiunea dara se intrerupse.

— Poftimu! — strigà Stefanu, si intrà santi'a Anania Recitanu.

Nici nu inchise bine usi'a, candu aceea érasu se deschise si aparù figur'a lui Eusebiu Punteanu.

Preotii amendoi vinira sè gratuleze noului candidatu, care se bucura de o poporalitate atátu de mare, incâtu a intrunitu increderea tuturorã.

Stefanu li puse pe mésa o buteliã cu rachia, si pocalele se desiértara róndu pe róndu.

(Va urmã.)

S A Z O N U ?

Calindarul septemanei.

Duminea a 2-a din postu, Evang. Marcu Cap. 2, st. 1—12.

Dumin.	29	12 Cuv. Par. Casianu.
Luni	1	13 Sta Cuv. Mart. Eudochia.
Marti	2	14 St. Ireom. Teodotiu Episc. Kirinei.
Mercuri	3	15 S. S. Mart. Eutropiu Cleonicu si Vasilik.
Joi	4	16 Cuv. Par. Gerasimu de la Iordan.
Vineri	5	17 Sf. Mart. Conon.
Samb.	6	18 S. S. 42 Martiri din Amorea.

Tu ai dîsu . . . *)

Tu ai disu, cã vini din diori
Josu la munti si 'n vãi cu flori,
Si cã fetu de dragu, de-a loru,
Vrei sè-mi stingi cestu focu de doru!

Candu te vedu cu chipu din ceru,
Ardu mai multu, si stau sè peru,
Candu te vedu cã firu de crinu,
Simtu in peptu cã-i focu de chinu!

Dar alu meu peptu sè nu-lu frangi,
Ci celu focu de doru sè-lu stingi,
Sè nu-lu stingi cu ploi de nori,
Ci cu stropi ce curgu din flori!

Din flori dulci, din guri de fragi,
Ce in doru ni sunt mai dragi;
Tu sè-ti pari a fi in raiu,
Eu, sè sciu cã d'adi am traiu.

Si tu poti sè-mi dai cestu lécu,
Cã in raiu sè fiu in vécu,
Fã dar ce e alu meu doru,
Séu de nu, sè scí cã moru!

19 febr. 1876.

At. M. Marienescu.

O serata musicala romana in Lugosiu.

Legi de nou croite, ordinatiuni ministreriale si mai pe susu de tóte volnicii birocratice, ni-a scosu si tindu totu mai tare a ni scóte limb'a romana din tóte oficiile publice.

Legea naturei inse ni dovedesce in tóte dílele si in totu loculu, cã unde este putere, nu o poti sugrumã, pentru cã suprimand'o intr'o parte, isbucnesce cu atãtu mai cu taria intr'altu locu.

Lugosienii nu mai cauta limb'a loru souóra in afacerile publice, ei o affa in cerculu socialu cu multu mai dulce, mai sonóra si mai farmecatória.

Limb'a romana a devenitu aice limb'a museloru, limb'a culturei animei, mangaitóri'a sufletului.

„Reuniunea romana de cantãri si musica din

*) Acestu versurelu stã din cuvinte numai cãte de o silaba, e compusu cu scopu de a demustrã calitãtãle limbei nóstre pe terenulu poesiei.

At. M. M.

Lugosiu“ tiene mai in tóta lun'a cãte o productiune cu cantãri.

Acolo se aduna Romanimea Lugosiului si giurului, sè guste nisce mominte dulci de dulci plãceri, desfetandu-se la rapitórele melodii romane, cantate de domnisiórele si de domnii membrii activi ai Reuniunei.

Dati-mi voi'a, plapandeloru cecitórie si buniloru cetitori, cã din multele productiuni musicale, ce se arangiaza pana acum in Lugosiu, sè vi scriu numai despre un'a, cã sè nu abusezu de paciintia dvóstre cu istorisirea tuturor'a.

Erã 7. faurariu a. c. la 7 óre sér'a, candu publiculu numerosu, verosimilu la 500 de persóne, adunatu la „Regele Ungariei“ fu salutatu de „reuniune“ cu pies'a: „Coron'a Moldaviei“ esecutata de corulu misstu.

Aplausele, cari au urmaritu acésta desfetare sufletésca, au fostu dreptu dovéda, cã publiculu i-a placutu a ascultã limb'a armoniei!

Cã fantasi'a nóstra sè ia sboru mai rapede catra regiunea bunului, frumosului si nobilului, ni apar'u o frageda fintia, dsiór'a Corneli'a Radulescu, condusa de bratiu de unu cavaleru atleticu, si cu o desteritate de artista esecutã pe pianu pies'a: „Réveil du Lion“, compositinne musicala de Contski.

Compositiunea nu a avutu refrenu tehnicu, ci numai naturalu, inse cu atãt'a mai puternicu, carele s'a repetatu indelungatu si sgomotosu dia partea publiculu entusiasmata.

Nu s'a fostu domolitu inca applausele; animile inca totu mai palpitau neregulatu; simtiemintele erau inca alterate de deliciune; candu corulu misstu intonã pies'a: „Dulce angeru de blandetie“. — Multi l'au aplaudatu, dar multi, cuceriti pe nesimtite, au repetatu pies'a numai in cugetele loru, insocind'o cu cãte o oftare adanca, melancolica si totu-si dulce cã nemurirea.

Dvóstre ati ascultatu adese ori in diori de dí canteculu privighetórei; se dice, cã multi in timpulu misteriosu alu noptii au auditu si canteculu si au fostu scosi din minte de armonia lui; dar aceste comparatiuni favorite de poeti nu potu tiené concurentia si pasi egali cu aceentele escelintei nóstre cantatrice dsiór'a Juliana Pesteanu, carea cu indatinat'a-i afabilitate si in acésta séra de dulce suvenire cantã solo: „Unu suspinu“, compositiune si acompaniere musicala de gentil'a dsióra Livi'a Pascu.

Tacerea erã profunda si atentiunea tuturor'a incordata, pentru cã ori ce modulatiune delectã anim'a, si nobilitã simtiemintele, straplantandu-ne in regiunile nemuririi.

Entusiasmatele aplause, gratulatiunile infinite atãtu escelintei cantatrice, cãtu genialei compositórie dsiórei Livia Pascu, au fostu invederata dovéda despre cuceririle, ce au facutu in publiculu numerosu; dar cu dreptu cuventu, pentru cã rari societãti musicale in rari timpuri se potu mandri cu o compositória escelenta, inzezata cu unu studiu musicalu atãtu de profundu, precum se póte falí „reuniunea romana de cantãri si musica din Lugosiu“ cu fraged'a si genial'a

compositória dsiór'a Livia Pascu, care totu-odata e si membra activa a Reuniunii.

Cele mai frumoșe si artificioșe melodii, ce poșiede Reuniunea, sunt productele acestui fragedu crinisoru.

Dupa o scurta pauza ni se produse altu ramu alu bebeloru arte.

Dsiór'a Cornelia Stolojanu ni dechiamă „Lumea e paradisu“, poesia de Nicolau Densusianu. Tienut'a ei eleganta, maiestic'a ei aparintia si dechiamarea fôrte reesita au produsu aplausele fraguroșe si multele gratulatiuni si semne de recunoscintia din partea publicului.

In fine corulu misstu, cá la 50 de persóne, intonă : „Salat'a italiana“, coru, ce a facutu mare furóre anii trecuti si in adunarea generala a mai multoru reuniuni de cantări si musica concentrate la Viena.

Finindu-se productiunile musicale, tinerimea totu-de-una cu neastimperu ascépta semnulu arangiatoriului jocurilor, ce aici de comunu se incepe cu „Lugosian'a“, si se continua Roman'a, Ardelean'a, De doi, pe picioru si altele.

Eu inca voiu sê fiu sinceru, cá totu-de-una, si vi marturisescu, cá si eu, dóra cá putini altii, am asceptatu cu doru si doiosia dupa : Lugosian'a :

Candu e'unu angeru de iubire
Potu sê sboru la nemurire !

Colniceanulu.

CE E NOU ?

Maj. Sa regin'a se afla de vr'o diece dile in Angli'a la soru-sa, fost'a regina a Neapolei.

Esundarea Dunării nu numai cá nu scade, dar din septemana trecuta éراسi totu creșce. In momintele aceste ap'a a junsu éراسi peste 23 de urme a supra nivelulu ordinariu. Budapesta se afla in starea cea mai trista. Suburbiile sale in susu spre Dunare tóte stau sub apa de dóue septemani necontentitu. Sute de case s'au cutropitu si multe sute stau a se cutropi in currendu. In partea de josu a Budii de dóue septemani comunicatiunea numai cu luntritie se sustine. Pompós'a insul'a Margareta tóta e acoperita de apa. Tóte morile de vaporu si alte multe fabrice au sistatu lucrarea, si mfi de ómeni au remasu fara pane. In susu si josu, pe ambele tiermuri ale Dunarii, pericolulu si pagub'a e fôrte mare.

✓ **Dlu Iosifu Hodosiu** s'a realesu deputatu in cerculu Bradu, comitatulu Zarandu.

Unu duelu la Bucuresci. Redactorulu diuariului „Romanulu,“ dlu E. Costinescu, a scrisu unu articulu prin care a atacatu aspru pe ministrulu de resbelu, dlu Florescu. In urmarea acestuia, capitanulu Blaremburg, adjutantulu ministrului, a provocatu la duelu prin o epistola insultatória pe redactorulu numitu, in numele armatei. Dlu Costinescu a declarat, cá este gata a se bate cu dlu Blaremburg, inse nu cá cu represintantele armetei, cáci articolulu acela n'a atacatu de felu armat'a, ci numai pe ministru. Inse secundantii dlui Blaremburg au opritu pe acest'a d'a se bate in alte conditiiuni, decátu numai in numele armatei. Dlu Costinescu a publicatu tóte aceste in „Romanulu.“ Resultatulu fu, cá dlu Blaremburg in sfirsitu primi a se bate si in numele seu. Duelulu s'a

facutu la 1 martiu, si dlu Blaremburg fu ranitu usioru.

Don Carlos a trecut din Francia in Anglitora, unde se va si asiedá pe cátu-va timpu.

Echouri de carnevalu.

Carnevaluu din Bucuresci — scrie „Trompet'a“ — s'a incheiatu cu alu treile balu alu dómnei Grigorie C. Cantacuzino, carele a fostu celu mai splendidu din cáte trele serile cu jocu, pe cari le-a datu estu-timpu dn'a Cantacuzino. Acest'a a inceputu la 10 óre sér'a si s'a sfirsitu la 6 óre diminéti'a. Identitatea la imbracaminte intre parisiana si bucurescena este judecata; trasurile fizionómiei numai destingu pe cele din urma din cele d'antâiu. Dar care a fostu frumós'a intre frumoșe in acestu balu? Dn'a Franc si american'a dlui Cerchez atragiau multu privirile; dar póte si cá plante esotice in „Flor'a Romana.“ Dsiór'a Ghica rechiamá fôrte multu in suvenire pe Cleopatria generatiunii trecute. Jasii rapise Bucuresciloru pe muma; erá datoriu sê-i întórca pe fica. Bufetulu din celalalte dóue seri cu jocu a trebuitu si elu sê se schimbe intr'o cina. Cotillionulu, menitu spre desostenire, aci fu renviarea dupa viétia. Despre cadriluri si lansieruri nu mai fu vorb'a. Abiá cáte unu valsu mai putea curmá polca-mazurcele, cari s'asverliu din tóte partile in aventuri aprópe frenetice.

✓ **O serata romanésca in Oradea-mare.** Corespundintele nostru din Oradea-mare ni raportéza despre o serata romanésca, care s'a tinutu acolo in 27 febr. la ospital'a casa a dlui advocatu Iosifu Romanu. La acésta serata au participatu : Dómnele Rezeiu n. Olteanu, Zigre nasc. Poenariu, Clintocu nasc. Onag'a, Kovács nasc. Dallyai; domnisiórele : Veturia Romanu, Irina Takács din Alesdu, Sabina Stefani, sororile Christianu din Poceiu, Lina Szabó din Cordéu, Ana Horsia, Roza Onaga, Amalia Lolutia, Maria Székács, Maria Papdanu din San-Andreu si Christina Papp. Petrecerea a fostu fôrte animata, s'a dantiatu tóte jocurile romanesci, si au duratu pana diminéti'a.

Balulu romanu din Timisióra, datu la 12/24 in Fabricu, a reesitu bine, de si o mare parte a „inteligintiei“ locale nu s'a infatísiatu.

Barbarismu in balu. In comun'a Érkörtvélyes in Ungaria, intr'unu balu, doi unguri s'au luat de capu, si pan'atunce s'au batutu, pana candu unulu — a muritu.

Flamur'a lui Hymen.

Dlu Simeonu Medrea, directoru alu scólei principale romane din Campeni, la 13 fauru si-a serbatu cununi'a cu domnisiór'a M. Motora, fic'a preotulu localu.

Biserica si scóla.

✓ **Esc. S. metropolitulu Mironu Romanu** a daruitu comunei bisericesci ortodoxe din Beiusiu, in sinulu careia a petrecutu cá studinte anii adolescintiei sale, mineiele anuale, edate in tipograffi'a archidiece-sana din Sibfiu la anulu 1855, si legate frumosu in 12 tomuri.

✓ **Unu june romanu** s'a mai distinsu in scólele Italiei. „Trompet'a“ ni spune, cá dlu B. Constantinescu din Bucuresci, urmandu timpu de patru ani cursurile de dreptu la universitatea din Roma, a obtinutu la trei-spre-diece esamene de diferite materii, sufragii cu succesu si lauda.

Societati si institute.

„**Albina**“, institutul de creditu si economii din Sibiu, la 28 martie va tine a treia sa adunare generala ordinaria.

Literatura.

„**Sclavulu Amoru**“, romanu originalu, in trei tomuri, de Iosifu Vulcanu, a aparutu de sub tipariu completu. Pretiulu opului intregu este 3 fl. Se afla de vendiare la redactiunea acestei foi.

„**Gartenlaube**“, cunoscut'a fôia ilustrata germana, care apare la Lipsca, a publicatu in lun'a trecuta unu articolu, prin care a insultatu pe imperatés'a-regina Elisabeta. In urmare a acesteia ministeriulu austriacu i-a refusat debitulu postalu; ministeriulu ungurescu inca a urmatu acestu esemplu, ma a mersu si mai departe si a opritu intrarea ei chiar si prin pacheturi espedate librariloru. „Gartenlaube“ numai in Ungaria a avutu peste 7000 de abonanti.

Dlu Ioann Tuduescu, bravulu invetiatoru din Lipova, insciintiéza pe toti aceia, cari s'au abonatu la opurile sale: „Introducere in economiá“ si „Istoria Romaniloru“, cá rezultatulu prelungirii de prenumeratiune la acele, a fostu peste asteptare. S'au comandatu aprópe la 2500 de esemplarie. In urmare a acesteia a trebuitu sè faca acordu nou cu tipografulu, si tiparirea s'a cam amanatu. Totusi opurile voru aparé in dilele aceste.

Dlu P. S. Aurelianu a pusu sub tipariu de curendu la Bucuresci unu opu interesantu si intitulatu: „Bucovir'a economica.“

Jules Verne scrié érasu unu romanu nou. Acest'a e intitulatu: „Mihaiu Strogoff“, si contine caletori'a aventurosa a acestuia din Petersburg pana la Kirgizi.

In **Elvetia** ni spune diarulu „le Passant“ aparu mai multe diare de câtu in ori care alta tiéra in raportu cu numerulu locuitoriloru ce o poporéza. Acolo se numera 450 diare, cotidiane séu altu-felu; cea mai mare parte sunt organe locale cari nu esu de câtu intr'unu cercu fórt restrinsu dar suficientu poporatiuniloru. Din aceste 450 diare, 250 sunt specialu politice, cele-lalte sunt consacrate sciintieloru, literiloru, industriei, comerciului. Printre ele, se afla diarulu pantofariloru, alu negustoriloru de hartia, alu fotografiloru, etc.

M u s i c a .

Dsiór'a Maria Asanu din Romania, care studiéza intr'unu conservatoriu privatu din Strassburg, face unu progressu mare. De curendu sè tinu acolo unu concertu, in care jun'a nóstra artista a escelatu; in urmare a acestui succesu diarierele de acolo o intimpina cu cele mai entusiastice elogiuri.

Táborszky si Parsch din Budapesta ni-au tramisu dilele trecute urmatóriele piese musicale pentru pianu, aparute la dinsii: „Die erste Tour“ polcamazuru, de Filipu Fahrbach jun., pretiulu 50 cr.; „A háromszéki leányokból“, de Aladár Tisza, 60 cr.; „A falu roszából“, érasu de Aladár Tisza, 60 cr.; „Blaháné legkedveltebb dalai“, de Iuliu Erkel, 60 cr.; „Hocus Pocus“, polca repede, de Filipu Fahrbach jun., 50 cr.; „Elemér dalai“, 20 de cantece, de Szent-

irmay Elemér, pretiulu 2 fl.; „Szemérmesen“, teestulu de Losonczy, music'a de Ladislau Zimay, 60 cr.; „Gyászhangok Deák Ferencz halálára“, de Victoru Langer, pretiulu 60 cr.

Unu concertu cu Liszt. La 20 l. c. se va tiné in Budapesta unu concertu, la care va participá si renumitul pianistu Fr. Liszt. Vinitulu curatu este meritulu pentru ajutorarea pagubitiloru prin esundarea Dunarei.

P i c t u r a .

× **La Bucuresci** s'a deschisu érasu espositiunea de bele arte a artistiloru in vietia.

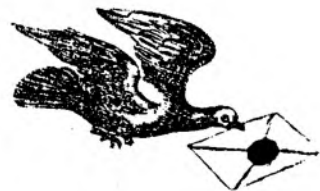
Domnitoriulu Carolu a visitatu de curendu atelierulu renumitului pictoru din Bucuresci, dlu Teodoru Amanu, petrecédu acolo aprópe o óra. Artistulu a datu Domnitoriului unu albumu.

F e l i u r i t e .

O statistica de ómeni vestiti, cari au fostu studenti fórté rei, ni se presinta intr'unu diariu germanu, din care noi vomu scóte urmatóriele date: **Linne**, renumitul naturalistu, in scóla a datu asiá de putine probe de vr'unu talentu, incátu professorii svatuiru pe tat'a lui a-lu duce a casa. Renumitulu fisicu **Arago** in etate de 14 ani nu sciá inca nici ceti. **Newton** siedeá in scóla totu-de-una pe banc'a cea mai de pe urma. **Robert Burns**, poetulu Scotiei, a fostu unu copilandru fórté neinvetiatu. **Oliveru Goldschmith** numai tardiu incepú a se desvoltá. Din aceia, cari in scoli au fostu studinti fórté buni, inse in vietia totusi au remasu mici, s'ar puté compune o statistica multu mai voluminósa.

Suvenirea mortiloru.

Mateiu Chisiu, canonicu in Lugosiu, a reparatu la 4 martiu, in anulu 60-le alu etatii, 35 alu preotiei si 19 alu canoniciei sale.

Post'a Redactiunii.

Dlui E. C. in Gherla, — si dnei E. P. N. in Banisoru. — cartile cerute s'au tramisu in septeman'a trecuta.

Dlui A. C. in Cnezu. Pe anulu acest'a ai tramisu 5 fl. 50 cr., va sè díca pe semestrulu alu doile vei avé sè tramiti inca 4 fl. 50 cr. si atunci vei fi abonatu pana'n finea anului.

Dlui G. T. in Timisióra. Multiamita. Indata-ce vomu dispune de spaci, cáci in timpulu din urma — gracia bunavointiei loru — pré ni s'au sporitu colaboratorii, dintre cari unii astépta de mai multe septemani publicarea celoru tramise. In privint'a celei comunicate nu de multu, in epistola privata, candu vomu avé timp.

Dlui P. G. in Bucuresci. Asteptámu cele cerute si promise.

Dlu C. in Viena. Precum ati pututu vedé, inca mai nainte de a primí scrisórea dv. amu si facutu, si inca totu din motivele insírate de dv. Salutare cá la necunoscuta, dorindu a ve cunósce si fara — masca.

Proprietariu, redactoru respundietoriu si editoriu: **IOSIFU VULCANU.**